

Szirmai S. Károly

Útvesztő

A kenyér

Mint évtizedek óta minden év augusztus 20.-án, Róza asszony ezúttal is előszedte az idők során igencsak megkopott, vékonypengéjű kenyérszelő kést, hogy férje, a félkezű Kele Bálint helyett keresztet rajzoljon az újkenyér aljára, és annyi szeletet vágjon le belőle, ahányan az asztalnál ülnek. Akkor még senki sem tudta, csak Róza érezte, hogy ez volt az utolsó kenyere, melyet a hosszú, küzdelmes élete során sütött. Erejéből már erre is nehezen futotta, de megcsinálta... Réveteg, fáradt tekintete hosszan elidőzött az asztalon illatozó nagy, kerek kenyéren, mintha valami emléket idézett volna az emlékezete a múltból...

A város legvégén, az utolsó utcában volt Kele Bálint háza. Az utcának is a legvégén. A hosszú közös udvar belső végében állt a szobakonyhás kis vályogház, két északra néző ablakával. A ház valamikor egy dunai halászé volt. Furcsa mendemondák keringtek a halász és a ház körül; állítólag éjszakánként sóhajok hallatszottak a ház falaiból... Mikor meghalt a halász, örököse hallani sem akart arról, hogy a házba beköltözzön, inkább eladta Kele Bálint apjának, Kele Ignácnak, aki hitte is, meg nem is az éjszakai sóhajokat; tény, hogy élete végéig benne lakott, és soha nem hallotta a titokzatos sóhajokat... Lassan feledésbe is merült ez a régi legenda.

A házat aztán nem sokkal, de még a háború előtt, Kele Ignác halála után, fia, Kele Bálint, megörökölte és

még abban az évben bele is költözött... Innen vitték el katonának negyvenegy őszén azzal az ígérettel, hogy tavaszra hazajön... Igen ám, de mint minden más a háborús időkben, Kele Bálint sorsa is másként alakult, mert több tavasz is elmúlt, mire hazakerült... Róza aszszony, a felesége, magára maradt a három gyerekkel, akiben állandóan ott munkált a félelem, hogy egyedül helyt tud-e majd állni abban a békétlen, zavaros világban.

...Forró, perzselő nyár eleje volt, a hetek óta tűző nap mindent felégetett a határban. A melegben ugyan érett a gabona is, de messze volt még a Péter-Pál. Róza nem bánta volna, ha egy kicsit előbbre hozná az Úr az aratást, mert bizony a napokban rázta ki az utolsó búzászsákot. Aggódva addig rázta a zsákot, amíg hallotta a véka oldalának koppanását. S aztán, mikor úgy vélte, hogy kihullott minden szem, hóna alá kapta a kast, és elvitte a maradék búzáját őrleni. S közben a molnárhoz menet azon törte a fejét, hogy mi lesz velük aratásig. Akárhogy is erőltette a fejét, nem jutott eszébe semmi okos gondolat. Kölcsönkérni a szomszédoktól restellette volna, nem is volt szokás náluk a kölcsönkérés, bár az este járt nála a szüleje, hogy tudna-e adni valamennyi lisztet, mert az utolsó bögrényit kaparta össze aznap a hombárból. Nem is lenne baj, hiszen neki is tartoznak, azt ígérték, hogy hamarosan meghozzák. De most kapta a hírt, hogy násza halálán van, oda is vinni kell valamit, üres kézzel nem állíthat be a halotti torra. Róza majdnem sírva mutatta az összehajtogatott zsákokat a kamrában. Az öregasszony is csak hümmögött magában, és mikor távozóban behúzta maga után a rozzant, nyikorgó kapuajtót, szégyellt visszanézni, mert könnyesek voltak az szemei. Még szerencse, hogy Róza ezt nem látta, mert így is bántotta a lelkiismeret, amiért engedte szülejét

üres kézzel elmenni. Nem is bírta soká, csak másnap reggelig, mert a molnártól hazaérve első dolga volt, hogy megmerítse a kávésbögrét a lisztes zacskóban, és sietve vitte szülőjének, hogy ha netalán máshonnan is üres kézzel tért volna haza... bár ahogy anyját ismerte, inkább éhen halna, mintsem bekopogjon bárkihez is, hogy adjanak neki egy kis lisztet... ő más, hozzá jöhet, ezzel-azzal máskor is kiségették már egymást.

... Szürke, elmosódott árnyak látszottak még csak a hajnali derengésben, mikor Róza magára öltötte ruháit. Szemben, a szomszéd hatalmas eperfájának ágai egykedvűen bólogattak át a kerítés felett... Kelet felől éppen csak derengett: a nap sugarai karéjosan aransárgára festették az ég alját... Valahol kakas kukorékolt, rikoltását messze vitte a hallgatózó messzeség.

Róza máskor is korán kelő asszony volt, ha valami fontos dolog várt rá. Ilyen fontos teendője volt a heti kenyérsütés is... Aznap reggel kissé álmosan kötötte maga elé a kötevényét, közben fél füllel a szoba felé hallgatózott, hogy mocorgásával nem keltette-e fel a gyerekeket. Lábujjhegyen, nesztelenül, a lélegzetét is visszafojtva úgy jött ki a szobából, hogy azok még aludtak. A két fiú együtt, egy ágyban, mint a haragosok, egymásnak hátat fordítva aludtak. Sári az anyja ágyában, mint a fázós kismacska összehúzva magát, talán csak szundikált. Róza akkor vette maga mellé, mikor Bálint bevo-nult... A szobából kilépve maga után behúzta a szobaa-jtót, aztán munkához látott. Halkan, hogy zajt ne csapjon, a kamra sarkából előhúzta a dagasztóteknőt, és a már este átszitált lisztet, meg a beáztatott kovászt elkezdte összegyúrni... Nem könnyű munka a kenyérdagasztás, de ő szívesen csinálta, mert úgy érezte, és még annak idején a szülőjétől is úgy hallotta, hogy az asz-szonynak szülés után a kenyérsütés a második csodate-

vése, mert a kenyérnek is lelke van, mint az embernek... És nemsokára a vájt teknő mélyén ott gömbölyödött a leendő kenyér. Sajnos azonban olyan kicsi volt, mint máskor a kiskenyér, amit csak úgy kísérlnek, kiskenyérnek szokott kiszakítani a gyerekek örömeire... Különben most azért sikeredett ilyen kicsire a kenyere, mert a molnártól elhozott lisztet pontosan kettéosztotta, és csak az egyik fél adagból gyúrta meg a kenyeret... Ahogy behajolt a teknő fölé és dagasztotta a tésztát, ökle könnyedén átfúrta a kis gömböcöt, és érezte a teknő kemény bükkfa fenekét. A tésztát többször is kiemelte, maga előtt egyik kezéből a másikba fogta, valahogy úgy, mint bábaasszony az újszülött gyereket. Ha jókedve lett volna, talán mosolyra is fakad, de most csak egy sóhajra futotta, mert arra gondolt, hogy mit szól majd a pék, ha meglátja az ő kis vakarcsát... Nézte, nézegette, s ahogy tette vissza a teknőbe a tésztát, hirtelen furcsa ötlete támadt... Hogy honnan jött a gondolat, maga sem tudta, csak úgy jött magától, mintha a szentlélek súgta volna a fülébe... Az jutott ugyanis az eszébe, hogy a kenyerét most nem viszi el a pékhez, hanem ő maga fogja megsütni abban a mély, zománcos tepsiben, amit valamikor még a szüléjétől kapott nászajándékba. Úgy felvillanyozta a gondolat, hogy menten kiszaladt az udvarra, és venyigét tört a sötét fészernél, majd begyújtott a spartheltbe... S mikor ismét a teknő fölé hajolt, érzékeny asszonyi lelke elfacsarodott, részben a nyomorúságán, részben a bizonytalan örömtől, amire pedig most nem is akart gondolni, de úgy zúdult rá, mint nyáron a váratlan zápor.

... Az történt ugyanis, hogy tegnap levelet kapott Bálinttól, amit már úgy istenigazából nem is mert elhinni... Egy éve is elmúlt, hogy nem hallott felőle semmi hírt. A furcsa, szokatlan borítékot alig merte átvenni a